שלשה שאכלו פרק שביעי ברכות מח.

לאתויי קטן פורח. ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא [ט]דאמר רב נחמן [א]קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו אביי [ב]ורבא הוו יתבי קמיה דרבה אמר להו רבה למי מברכין אמרי ליה לרחמנא ורחמנא היכא יתיב רבא אחוי לשמי טלא אביי נפק לברא אחוי כלפי שמיא אמר להו רבה תרוויכו רבנן הויתו היינו דאמרי אינשי [ג]בוצין בוצין מקטפיה ידיע: א"ר יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב [ד]תשעה אכלו דגן ואחד אכל ירק מצטרפין א"ר זירא בעאי מיניה מרב יהודה שמנה מהו שבעה מהו [ה]א"ל לא שנא ששה [ו]ודאי לא מיבעיא לי א"ל רבי ירמיה שפיר עבדת דלא איבעיא לך התם טעמא מאי משום דאיכא רובא הכא נמי איכא רובא ואיהו סבר [ז]רובא דמינכר בעינן. ינאי מלכא ומלכתא כריכו ריפתא בהרי הדדי ומדקטל להו לרבנן לא הוה ליה אינש לברוכי להו אמר לה לדביתהו מאן יהיב לן גברא [ח]דמברך לן אמרה ליה אשתבע לי דאי מייתינא לך גברא דלא מצערת ליה אשתבע לה אייתיתיה לשמעון בן שטח אחוה אותביה בין דידיה לדידה אמר ליה חזית כמה יקרא עבדינא לך אמר ליה לאו את קא מוקרת לי אלא אורייתא היא דמוקרא לי דכתיב [ט]סלסלה ותרוממך [י]תכבדך כי תחבקנה אמר לה קא חזית דלא מקבל מרות יהבו ליה כסא לברוכי אמר היכי אבריך ברוך שאכל ינאי וחביריו משלו שתייה לההוא כסא יהבו ליה כסא אחרינא ובריך א"ר אבא בריה דרבי חייא בר אבא [יא](א"ר יוחנן) שמעון בן שטח [יב]דעבד לגרמיה הוא דעבד דהכי אמר ר' חייא בר אבא אר"י לעולם אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן [יג] מיתיבי רשב"ג אומר עלה והסיב עמהם [יד]אפילו לא טבל עמהם אלא בציר ולא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת מצטרף אצטרופי מצטרף אבל [טו]להוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן איתמר נמי אמר רב חנא בר יהודה משמיה דרבא אפי' לא טבל

ולית הלכתא בכל הני שמעתתא אלא כי הא קטן היודע. משמע דקאי נמי אכרכי יומן ולא נהירא שהרי אין דרך הגמרא שמות דברי אמוראים והברייתא שהביא ראיה לדברי ר' יומן בלא שום טעם וי"ל דקאי אקטן פורח כלומר קטן פורח (כ) מזמנין עליו היינו דוקא היודע למי מברכין ומברוייהו בעינן ולפירושיו נ"ל דלא מייתי עובדא דאביי ורבא לענין לזמוני עליהו אלא לפרש מהו קטן היודע למי מברכין דמסתמא לא פורחים הוו דאם כן מהו רבותייהו אם יודעים למי מברכין ורבא נמי דעבד היינו להראות שם בהם ביאה והם קטנים ולא מזמנין עליהו. ואומר ר"ת אף על פי דלית הלכתא ככל הני שמעתתא מיהו הלכה כריב"ל דאמר קטן ממש עושין אותו סניף לעשרה והכא דבעינן פורח ויודע היינו דוקא בשלשה ולית הלכתא ככל הני שמעתתא לא קאי אריב"ל ודיקא נמי שהרי מפסיק הגמרא בינתיים באותו מעשה [דר' אליעזר] לעולם ישכים אדם ומצא כוותיה אלא קאי אהני שמעתתא דבתר תניא כוותיה דישכים כגון תשעה ואחרון ושכח ושכים ותשעה נראין כעשרה ושנים מחדדים וקטן פורח אע"ג דתנא ברייתא הכי לאתויי פורח שעמידה רב נחמן בתיובא יודע למי מברכין והיינו נמי כריב"ל דאמר לעיל קטן אין מזמנין עליו פי' מוטל בערבים עד שידע למי מברכין אבל עושין אותו סניף לעשרה פי' לברכת המזון וה"ה לתפלה דנהא לא פליג רב נחמן דכי בעי יודע לו פורח כדפי' ה"מ לזמון שלשה אבל לסניף מודה לריב"ל דסניף לעשרה וה"ה לתפלה דקטן מלטרף ודיקא נמי דפריך עלה ממעשה דר' אליעזר שהיה לתפלה לריב"ל דמייתי בברכה"מ ומיהו תימה דבב"ל (פ' לא) קאמר עלה דריב"ל הלא הוא דתימא לברכת המזון אבל לתפלה לא והיה אומר ר"ת אין הלכה כן לפי שחולק על הגמרא שלנו דודאי ריב"ל לענין תפלה נמי קאמר מדפריך מעובדא דר' אליעזר דמייתי בתפלה. ויש מלרפין קטן לתפלה רק שיהא חומש בידו ואומר ר"ת דמנהג שעות הוא דכי היכי דאמר אלו ארון גברא הוא ה"נ אלו חומש גברא הוא ועוד הא דקאמר קטן מלטרף היינו אפי' בלא חומש ועוד דלא חזינן בשום דוכתא דמהני אלא בעובדא דעבור השנה כשעולין בעליה בפרקי דרבי אליעזר (פ"מ) דקאמר בשלשה מעברין את השנה ר' אליעזר אומר בעשרה ואם נתמעטו מביאין ספר תורה ועושין עגולה וכו' ואין מזכיר שם שיהא הקטן אומר הם"ת והתם נמי אשמעינן אחתי' לשמעון בן שטח אבל אם אינו אכלא לרבנן אבל אכלו ושבעו לא מפיק ואי אפשר להעמידה דהא ינאי וחביריו אכלו ושבעו ואפקיהו שמעון בן שטח ואע"ג דלגרמיה הוא דעבד טעמא משום דלא אכל כזית דגן הא אכל כזית דגן הכי נמי: ונשכח

מסורת הש"ס

(א) [ברכות נ.], (ב) [ני' הענוך בלון מקרי' ידים ע"ש ומלאתי בתוס' פוסק ע: ד"ה כולינא דנרמי כולינא מקטפי' ידים], (ג) מיגם ולאי הוא ר"ש ור' אלעזר ירק (כ"מ), ויש נוסחים ר' בא ר"ה ובי"ה מלקוש ומה ר"ש דבר כש"י ד"ה ולאיהו: [ומר' לעיל כ"ה ע"ב פחות מנ' מי שלמה מרגפה מי' מפשה מהו מי עשרה ולאי לא מיבעי לי. הריטב"ן], (ד) [ע"ז נ:], (ה) [עיין תוס' פסחים קנ: ד"ה ביון], (ו) [לפמ"ש מהרש"א בפ"א לקן זה כנוסח הגמ' אלא בש"י מפרש ע"פ פיסא דקרא ע"ש ועי' תוס' עירובין קה. ד"ה בלר וכו' מ"ש בשם הירושלמי וע"ש מי כ"ש נ: ד"ה משלם], (ז) [נ' מיגות הלכו נרמה דשמות הדפוס הוא], (ח) [שבת לח: מ"ק כה: פסחים יד:], (ט) [קנון פוחת כמי' ר"ת ריודע כל"ל], (י) נ"ל להלמרף.

תורה אור השלם

1. סַלְסֵלָהּ וּתְרוֹמְמֵךְ תְּכַבְּדֵךְ כִּי תְחַבְּקֶנָּה: משלי ד ח

הגהות הב"ח

(א) נמ' לא אמר אשה (ולאי) מו"מ וכ"כ רש"י נוסח ורי: (ב) שם מיה דגן וכדתניא דאביי אומר אלה והיסב: (ג) רש"י ד"ה מלאה גב הס"ד ותמ"כ ד"ה בוצין דלעת מקנים וכו' מקטנתו ואית דגרסי: (ד) ד"ה ותיהו וכו' שהיה נוסח קונ. ר"ב נראה שהיה נוסח דגמרא אשה ורי לא קמיגיה לי שהיה מיגר על אלא אומו יכ"ל הא לחיים בגיר מ' ל"ש: (ה) תוס' ד"ה ולית וכו' כלומר קטן פורח דמזמנין: (ו) בא"ד אמר ר' יוסי כמה זמנין אכלים.

גליון הש"ס

גמ' אבי ורבא בו'. בגה"ג הגי' ובגמ' בר בר חנן: רש"י ד"ה עד שיאכל בו' ההוא אפי' מדרבנן כו'. וק"ל הא אמרי' שם דאם נשים בברכת המזון דרבנן אין יכולות להוציא לאחרים. וע"ש:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כתב כך. כמה דמזמנין אכלית עם תחליפא אבא ור' אבינא בר סיסי חביבי.

מוסף רש"י

בוצין. קרא קטנה, כלומר כפרחא קטנה ניכרת אם נגדלת לגמרא (דפריי). רובא דמינכר. רוב הנראה לעינים (ע"ז לח:). אמר לה. (מלכתא), קא חזית דלא מקבל מרות. דלא מקבלי מרותא, שאין מכירין רבנן שום עיבה שאדם עושה לשם (דפריי ועי"ש). לגרמיה הוא דעבד. יפה הוא מדבר ואין הלכה כמותו (שבת לח:).

עין משפט נר מצוה

ג א מי' פ"ה מהלכות ברכות הלכה ז סמג עשין מ טוש"ע א"ח סי' קמו סעיף י:

נא ב ג ד ה מי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' קמ סעיף כ:

נב ו טוש"ע שם סעיף ד:

רבינו חננאל

דאמר רב נחמן קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו. כגון שנכנס לכולל שלש עשרה שנה ולא הביא שתי שערות. שהוא חשוב בקטן אע"פ שהוא גדול, אם יודע למי מברכין והוא בן י"ג שנה מזמנין עליו. פחות מכאן לא. דבעינן תרוויהו יודע למי מברכים ושיהא פורח תחלת גידול שערות. דוקא לזימון אבל בתפלה לא איירי. ושלש שאכלו ירק ושבעה דגן דהוו להו ריבא דמינכר מצטרפין לגברך לאלהינו ובלבד שיברך מי שיאכל דגן. (ודוקא לאצטרופי לבי עשרה אבל לבי תלתא אינו מצטרף עד שיאכל כזית דגן). שמעון בן ששח דעבד לגרמיה הוא דעבד. פירוש, כדרך להוציא עצמו ולא ליתאי וחבייריו שהם היו צדוקין.

רב נסים גאון

ינאי מלכא כריך ריפתא ולא הוה ליה אינש דמברך ליה אמרה ליה רביתהו השתא דקטלת לכולהו רבנן מאן מברך לך. איתא פיפרשי ומיבריא בסמ' קודשין בפ' האומר לחברו (דף מז) שנתגלגלה (ותעבו) (וברעבו) ע"י אלעזר בן פועירה רע"י יהודה בן נדידיה דהנהו כל חכמי ישראל והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן ששח והחזיר את התורה לישנה ובמס' סוטה בפ' עגלה ערופה (ד' מז) אמרי' כד קטל ינאי מלכא לרבנן אשמעינה אחתי' לשמעון בן ששח ואיתא נמי בפ' כל ישראל יש להם חלק (דף קז) ובחלמוד א"י דהאי פירקא אמרי' ש' נזירים עלו בימי שמעון בן ששח ק"נ מהן מצאו להן פתח וק"נ לא מצאו להן פתח שלח שמעון בן ששח לגבי ינאי מלכא אמר ליה את הבא שלש מאות נזירין ואינון בעיין תשע מאה קורבנין הב לי פלגא מן דידך ואנא יהיב פלגא מן דידי שלח ליה ת"ל אזל לישנא בישא ואמר ליה דלא יהב ליה מן דיליה כלום שמע ינאי מלכא וכעס דחיל שמעון בן ששח וערק בתר יומין שלקין בני נשי דברכין מן מלכותיה דפוס לגבי ינאי מלכא מדאכלין אמרין נהירין אנן דהוה הכא (חד גבר סב וכו') דעיקרה דמילתא בבראשית דר' הושעיא בפרשת וירא יעקב כי יש שכר במצרים דקשיא הא אדאית בגמ' דיהו כי אפשר שתכף זה המעשה הוה הכעס שנפל בלבו של ינאי המלך על ר' שמעון בן ששח אירע זה המעשה הנזכר וההו שנאמר בו נזרקה בו מיגות ויהרגו כל חכמי ישראל וכשראה שמעון בן ששח חשש שמא יתאנה עליו ויענישנו על אותו המעשה שהיה והלך ונתחבא עד שקבלה אחותו עליו אמתת שלום מן המלך ואחר כן יצא מהמחבא ונכנס אצלו והה ששלח לו מן הנידרין הב פלגא מדידך ואנא יהיב פלגא מדידי אמת היו דבריו כי כמו שעיין בנדריהם וחקרם יפה עד שנתברר לו שאינן קיימין והורה להן שפטורין הם מלהביא קרבן עליהם

כדמפרש באותה המעשה ק"נ מצאו להם פתח היה לו לומר פלגא מדידי כלומר מתרתו והוראתו וזהו צד התירון שלו וכבר שאלו המלך בשביל הדבר הזה והחזיר לו תשובה בזה הענין כדאמרינן (שם) אתא עאל יתיב בין מלכא למלכתא אמר ליה אפלית בי אמר ליה לא אפלית בך את מן מגוגך ואנא מן אורייתי דכתיב (בהלה ז) כי בצל החכמה בצל הכסף:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com